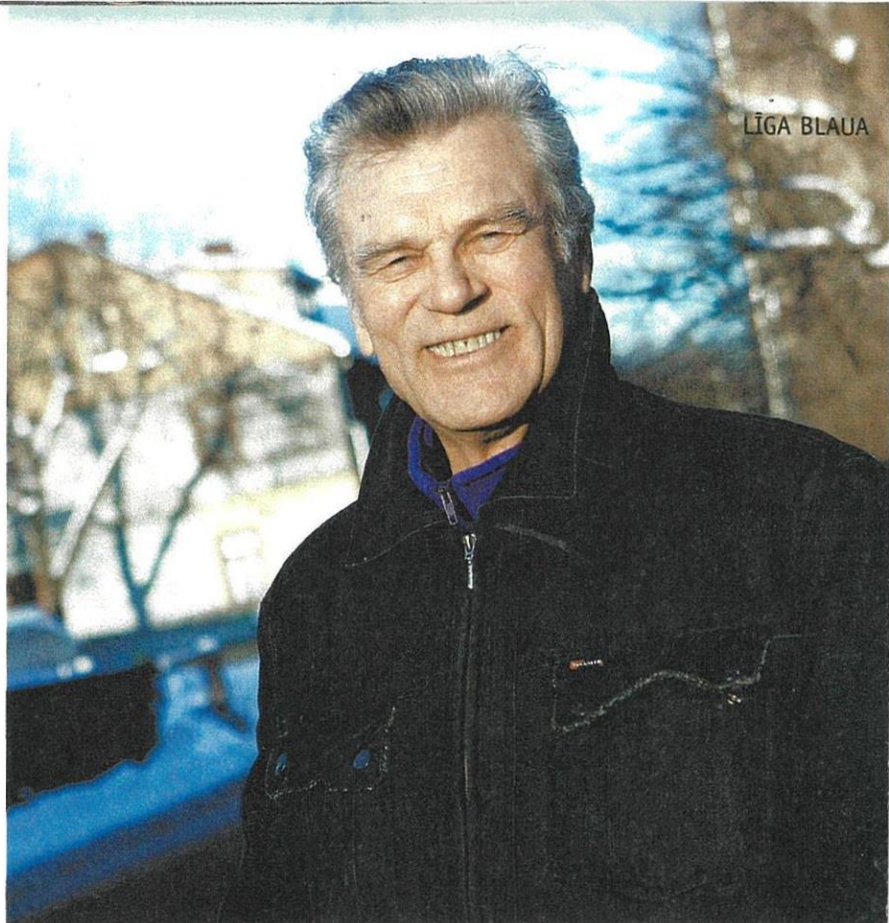

Šoruden, kad televīzijā skatāmas jubilāra Jāņa Streiča tautā labi zināmās filmas – *Likteņdzirnas, Cilvēka bērns, Rūdolfā mantojums* –, atceramies arī vienu no režisora spožākajiem aktieriem ROMUALDU ANCĀNU (1944–2011).

LĪGA BLAUJA

Ar rudens zeltu kabatā es kļīstu savā nodabā...

DZĪVO RĀTNI UN NEBLĒŅOJIES!

«Par Latgali uz ekrāna esmu pateicīgs tikai Romikam, manam skolniekam, draugam un Latvijas patriotam,» saka Jānis Streičs. «Tāpēc liktenīga, gluži vai providences vādīta, bija viņa pēdējā loma *Rūdolfā mantojumā*. Aktierim aiz muguras jau bija pāri par piecdesmit kinolomām, tai skaitā septiņās manās filmās, bija lielas veiksmes teātrī, bet vecais Rūdups tās visas pārtrumpoja. Ar viņa aiziešanu mums daudz kas tika atņemts. Otra Ancāna uz zemes vairs nebūs. «Esi, bērniņ, dievbijīgs, dzīvo rātņi un neblēņojies!» Romiks man stāstīja, ka bērniībā tā viņam teikusi viņa gaišā māmuliņa, par kuru viņš runāja ar bezgala lielu mīlestību. Es Romiku satīku celtnieku arodskolā. Toreiz, būdams vēl Teātra fakultātes students, kopā ar draugu Andreju

Miglu uzņēmos vadīt arodskolnieku dramatisko ansambli Strūgu ielā. Tur tad ieraudzījām šo sirsnīgi aizkustinošo Latgales puisi. «Uzreiz var redzēt, ka tu esi krietnu ļaužu bērns,» *Cilvēka bērns* Romualda Ancāna ermoņiku spēlētājs Izidors teica uz ceļa satiktajam mazajam Boņukam, un tāds viņš bija savā dzīvē.»

«Es gandrīz piedzimu ragavās,» saronā, kas man (*raksta autorei – red.*) bija ar aktieri, kad 2010. gadā uz ekrāniem iznāca *Rūdolfā mantojums*, viņš stāstīja. «Pēc ilgiem gadiem satīku savu vecmāti, un viņa man jautāja: «Vai tu neesi tas, kuru es saņēmu?» Bija 1944. gads, tēvs ragavās veda mammu uz Līvānu slimnīcu, bet tā bija pilna ar ievainotajiem, un mūs neņēma pretī. Nācās braukt atpakaļ, pa ceļam ieobraucām vienās lauku mājās, un tur es 1. aprīlī piedzimu. Joku dienā dzimušam, man visu mūžu ir patīcis jokoties.»

Audzis sešu bērnu ģimenē, pēc Vanagu pamatskolas Romualds aizbraucis uz Rīgu un iestājies celtnieku arodskolā, jo tur viss bijis par brīvu – apģērbs, uzturs, dzīvošana. Vecāki nevarējuši neko no mājām iedot līdzī. Kolhozu laikos dzīve bija ļoti trūcīga. «Gribēju būt aktieris, bet nebija dūšas uzreiz iet un mēģināt tikt uz skatuves. Domāju – nu ko es, lauku zēns, par tik augstām lietām sapņoju!»

Pēc arodskolas dienot armijā Polockā, kādā filmā kopā ar pārējiem kareivjiem Ancāns tēlojis krievu karagūstekņus. Tā bezvārdu epizode masu skatos bija viņa pirmā kinoloma, bet sapnis, ka dzīve varbūt varētu pagriezties uz skatuves pusi, sirdi gruzdējās.

VIENA TRAKA DZIEDĀŠANA

«Par Romiku es zināju, kad viņš vēl bija armijā. Kopā ar viņa māšicu

Mūzikas instrumenti Romualda rokās skanēja gan dzīvē, gan lomās.

Rūdolfa Rūdopa lomā filmā *Rūdolfa mantojums*.

Inesi strādāju izdevniecībā *Liesma*, kur abas bijām mašīnrakstītājas,» atceras aktrise Līga Liepiņa – Giluču Jāzepsa mīlotā sieva Veronika filmā *Limuzīns Jāņu nakts krāsā*. «Mēs ar Inesi draudzējāmies, viņa ar Romiku sarakstījās, un tad, kad pārnāca no armijas, es ar viņu iepazinās. Romikam vēl nebija savas kompānijas, ar ko kopā iet, un mēs bieži pa brīviem vakariem pie Ineses vai kāda cita satikāmies, un tā bija viena liela, traka dziedāšana. Romikam bija ļoti laba balss, viņš pieteicās sagatavošanas kursus Konservatorijā, lai stātos vokālistos. Tas mūsu pirmās satikšanās laiks man palicis ar ļoti gaišām atmiņām. Tā bija tīra, forša draudzība, kas palika uz visu dzīvi, un to var saukt arī par manu dziedāšanas skolu kopā ar Romiku.

Tad bija kāda pauze, kad mums ar Romiku bija katram savi ceļi, un tad viņš pēkšņi parādījās, kad

Kinoaktieru studiju pārņēma Arnolds Liniņš un Aina Matīsa un uzņēma Dailes teātra 5. studiju. Es jau strādāju Jaunatnes teātrī un paralēli kopā ar viņiem liku vispārīgos eksāmenus.

Pirmā loma, kurā Dailes teātrī redzēju Romiku, bija Bērtulsons Paula (*Līgas Liepiņas vīrs – dramaturgs Pauls Putniņš – L. B.*) lugā *Uzticības saldā nasta*. Tajā laikā viņš nāca pie Paula, un viņu strīdēšanās gāja augstos toņos. Romikam bija skatuviskā pievilcība, bet pie lomas ļoti grūti strādāja. Viņam vajadzēja dabūt savu taisnību. Viņš bija riktīgs Latgales zēns – reizē pievilcīgs un spītīgs kā auns, un no tiem Romika un Paula strīdiem es tiešām piekusu. Otra reize, kad viņš Paula lugā spēlēja, bija Nacionālajā teātrī, kad Romiks jau bija prom no Dailes teātra. Viņu uzaicināja spēlēt izrādē *Aicinājums uz pērienu*, un viņš atkal mocījās. Stūrgalvīgi turējās pie savas domas, un, ja viņu nevarēja pārliecināt, nekur tālāk netika. Romiks nepadevās, vilka savu domu un tad varēja būt ne tikai tas jaukais, smaidīgais un dzīvespriecīgais, bet arī spītīgais un ietiepīgais.

Tās mūsu satikšanās un atkal pašķiršanās darbs gāja, līdz mūs atkal kopā saveda Jānis Streičs *Limuzīnā*. Mēs bijām Giluču pāris, un tur mums tā sakrita, kā man ne ar vienu partneri nebija sakritis. Mēs sapratāmies bez vārdiem. Romiks pēkšņi ļoti forši atvērās iejūtībā un sirsnībā, kāds citkārt lomās nebija. Tas notika, pateicoties Jānim Streičam, jo viņš prata izmantot Romika stiprās puses un tikt ar viņu galā. Romiks ar Jāni nestrīdējās, ļoti Jānim uzticējās, un rezultāts bija brīnišķīgs. Tā notika arī *Rūdolfa mantojumā*. Visas labākās kino lomas Romikam ir pie Jāņa.»

«Mūsu kopīgais darbs *Limuzīnā* bija pirmais mēģinājums, lai uz ekrāniem sāktu parādīties Latgales novada ļaužu krāšņums valodas īpatnībās, ieražās un tikumos,» atceras Jānis Streičs. «Izloksnēs ir daudz skaistu, retu vārdu, trāpīgu teicienu, tie, laikā un vietā pateikti, izsauc gaviļus. Tad ir īpaša garša un zemapziņā smaidis par to, cik krāšņi varam būt savā valodā, un tas ir tas būtiskais, ko man palīdzēja pierādīt Romualds Ancāns ar Giluču Jezupa tēlu *Limuzīnā*.»

«Jānis ļoti piedomāja pie savējiem Latgales zēniem – pie Romika, Bērtuļa Piziča. Latgaliešiem ir tā labā īpašība, ka viņi savējos pieskata un piedomā, lai pavilktu uz augšu,» novērojusi Līga Liepiņa. «Jānis redz cilvēkā būtisko, un aktieri viņam uzticas. Dailes teātrī Romikam tāds bija Arnolds Liniņš. Viņa laikā Romikam bija labas lomas. Viņš bija neaizmirstams Kaspars *Velnaķaula diviņos*. Kad Liniņš bija slims, Romiks viņu apciemoja un pēc tam uznāca pie mums ar Paulu. Mēs dzīvojam vienās trepēs. Romiks beidza strīdu pie Liniņa, uznāca augšā un turpināja strīdu ar Paulu.

Romiks bija emocionāls. Viņš ļoti pārdzīvoja savu vājību, kas piemīt daudziem. Es nezinu, kāds iemesls bija viņa iekritieniem, bet mūsu filmēšanās laikā viņš nekad *nenoplīsa*. Viņš bija uzticams un ļoti foršs cilvēks. Riktīgs Latgales zēns ar visām latgalieša īpašībām. Kad satikāmies, tie brīži vienmēr bija vienos smieklos, vienīgi vecumgalā tik daudz vairs nedziedājām, bet jaunība man ar viņu saistās ar lielu dziedāšanu, kāda vēlāk man nekad vairs nav bijusi.»

BĒRTUL, PARUNĀSIM PAR MĀKSLU!

«Dailes teātra 5. studijā mēs bijām divi latgalieši un uzreiz ļoti labi sapratāmies,» stāsta Bērtulis Pizičs. «Mūsu ceļi bieži krustojās arī ārpus teātra. Manas mājas bija pie restorāna *Staburags*, Romiks dzīvoja Bruninieku ielā pie teātra, un mēs reizēm gājām pastaigāt pa krodziņiem. Nekāda *derstīšanās* nenotika, jo nebija līdzekļu, lai to darītu, bet bija viena laba lieta – mums *Staburagā* bija blatiņš. Šveicars mums bija labs čoms, un šveicars tajā laikā bija ļoti nozīmīga persona. Vienmēr varējām tur labi pasēdēt un izrunāties. Runājām par dzīvi, politiku, bet visvairāk par mākslu.

Tā riktīgi mēs ar Romiku sadraudzējāmies, kad sākām braukāt apkārt ar koncertiņiem. Sākās ar to, ka Preiļos notika pilsētas svētki, Ancāns bija uzaicināts tajos piedalīties un paņēma mani līdzī. Uztaisījām mazu programmiņu. Romiks ļoti labi lasīja dzeju. Viņam padevās humorīgā. Es paņēmu nopietno daļu – man bija Čaks, Ojārs Vācietis, Viktors Avotiņš. Mēs aizbraucām, mums bija liela piekrišana,

un mēs sadomājām, ka varētu uztaisīt mazu koncertiņu. Teātrī jau bija *Mūžīgais unisons* – Paukštello, Ivars Kalniņš, Varis Vētra un Andris Bērziņš. Viņiem bija kārtīga programma, ar kuru viņi brauca pa visu Latviju, bet arī mūs kāds bija dzirdējis un sāka aicināt uz tikšanos. Mūs vairāk aicināja savējie Latgalē. Parunājām dzeju, padziedājām. Romikam līdzī bija ģitāra. Reizēm mēs strīdējāmies, kurš no mums ir īstāks latgalietis, un to joku izmantojām arī koncertiņos. Parunājām latgaliski, bet dzīvē savā starpā runājām tikai latviski.

Neaizmirstams piedzīvojums mums bija Gruzijā. Teātrī iestudēja izrādi *Desants*, kur galvenajās lomās bija Harijs Liepiņš un mūsu kursa skaitule Mirdza Martinsons. Arī mēs ar Ancānu spēlējām. Ar šo izrādi mūs uzaicināja piedalīties teātru festivālā Tbilisi. Man no Latvijas bija iedots līdzī sūtījums, kas bija jānodod Mākslas akadēmijas rektoram, un pēc izrādes viņš mums bija sagatavojis lielu pasākumu. Pie teātra mūs sagaidīja divas melnas volgas, un tālākajā programmā bija paredzētas vakariņas restorānā, kas atradās augšā kalnos. Aicināti tikām visi, bet aizbraucām tikai trīs drosmīgie – Ancāns, Helmutis Kalniņš un es.

No gruzīnu puses kompānija bija liela un nopietna. Man blakus pie galda sēdēja pilsētas komandants. Riņķī tika laists ar vīnu pildīts rags, katram, to saņemot, bija jāsaka tosts. Mēs neviens nebijām īpaši runātāji, un Romkam ienāca prātā, ka nodziedāsim *Suļiko*. Protams, latviešu valodā. Sarunājām, ka dziedāsim pirmo pantiņu, kuru zinājām, četras vai piecas reizes. Gruzīni nesapratīs. Piecēlāmies, pateicām, ka veltām viņiem dziesmu, kas līdzvērtīga mūsu tautasdziesmai *Pūt, vējiņi*, un rāvām vaļā. Johaidi! Visi gruzīni cēlās kājās un dziedāja. Tad viņi aplūsa, jo viņiem dziesma bija galā, bet mēs rāvām to vienu pantiņu tālāk. Kad beidzām, bija aplausu vētra. Vīna rags atkal ceļoja riņķī, bet man blakus sēdošais jautāja: «*Slušai, ot kuda u vas tak mnogo kupļetov?*» Teicu, ka mēs, latvieši, esam tik dziedoša tauta, ka dziesmām paši saceram klāt pantus.

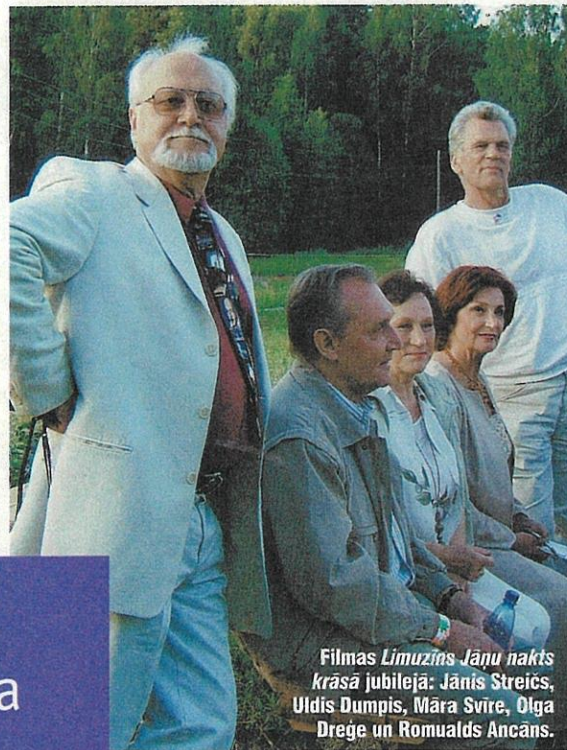
Draudzības turpinājums notika vēl otrā dienā. Mākslas akadēmijas

rektors bija skulptors un uzaicināja mūs uz savu darbnīcu. Rādīja savas skulptūras un tad pieveda pie sienas, kas aizklāta ar priekškaru. «*S'čas ja vam pokažu samoje dorogoje... Vibirajte podarok!*» Atvilka aizkaru, un aiz tā bija vesela galerija ar Staļina skulptūrām... No metra lieluma līdz divmetriņām, atlietām bronzā. Mēs sapratām, ka atteikties nedrīkst, jo tas viņa žests ir liela cieņas izrādīšana.

Romkam bija smags laiks. Teica, ka nezinot, kā tālāk dzīvot. Piezvanīja, ļoti ilgi runāja.

Gruzīniem Staļins bija Dieva vietā, tur nedrīkstēja sacīt, ko mēs par to ūsaino vīru domājam. Romiks ātri no-reagēja. Teica – diemžēl lidmašīnā bagāža nedrīkst pārsniegt astoņus kilogramus. Tā mēs ar godu tikām vaļā no lielas dāvanas. Pēc tam ar Romku smējāmies, ka par to krāsainā metāla lērumu mēs būtu varējuši dabūt lielu naudu.

Kāpēc viņš aizgāja no teātra, es tā īsti nesapratu. Viņš par to nekad nerunāja. Mēs savas saites nesarāvām, regulāri sazinājāmies. Romiks man zvanīja parasti pēc pusnakts. «Bērtul, parunāsim par mākslu! Man šodien atnāca Mikelandželo.» Tādās reizēs viņš jau bija paņēmis. Kad nomira viņa Anna, Romkam bija smags

Filmā *Limuzīns Jāņu nakts* krāsā jubileja: Jānis Streičs, Uldis Dumpis, Māra Svīre, Olga Drege un Romualds Ancāns.

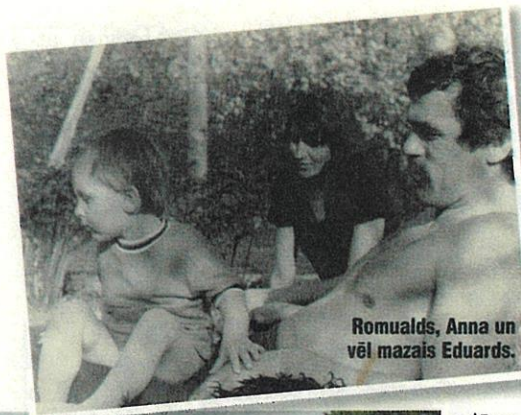
laiks. Teica, ka nezinot, kā tālāk dzīvot. Piezvanīja, ļoti ilgi runāja. Mums bija laba vīriešu draudzība.

Viņš atplauka, kad viņa dzīvē ienāca jaukā sieviete Mirdza. Diemžēl Romkam vairs nebija atvēlēts ilgs laiks. Kad bija jau slimnīcā, viņš man piezvanīja un teica: «Atnāc parunāties!» Kādu nedēļu katru dienu gāju. Viņš nelika manīt, cik viņam grūti, nerunāja par aiziešanu. Domāju, viņš cerēja, ka izķepurosies un dzīve turpināsies. Pēdējo reizi, kad gāju apciemot, Romka jau bija aizgājis... Drauga zaudējums man bija ļoti sāpīgs. Viņš bija sirds cilvēks. Īsts latgalietis.»

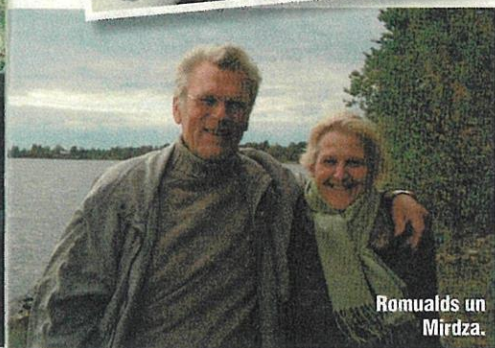
NEKAD NENOLAID ROKAS!

Kad 2010. gadā uzrunāju Romualdu Ancānu intervijai, viņš mūsu satikšanos nolika Āgenskalnā *Baļķu krogā*. Tur saimniekoja viņa dēls Eduards. Mēs dzērām kafiju, un Romualds teica, ka neko stiprāku vairs nelietojot. Tas laiks esot pagājis. Ar mīlestību runāja par sievu. «Pirmajā laikā, kad Anna aizgāja, bija smagi un uznāca skumjas, bet tagad, viņu atceroties, man ir gaiši un viegli. Vakaros uzvelku kādu viņas adītu siltu džemperu, sēžu pie televizora, skatos vecu koncertu ierakstus, domāju, ka tagad Anna ir tur, kur satikusies ar maniem vecākiem, kuriem viņa bija

Romualds, Anna un vēl mazais Eduards.

Romualds un Mirdza.

tuva, satikusies ar saviem vecākiem, viņi visi ir kopā, viņai ir labi, un arī manī nav skumju. Sievu es mīlēju. Esmu viņai lūdzis piedošanu par tiem brīžiem, kad mana netikuma dēļ viņai nebija viegli.»

Tagad, kad runājam ar Romualda dēlu Eduardu Ancānu, viņš saka: «Tēvam bija grūts laiks, kad nomira mamma. Varēja redzēt, ka viņam ļoti pietrūkst cilvēka, ar kuru gari gadi bija kopā nodzīvoti. Vecākiem tiku jautājis, kā viņi satikās, un mamma teica, ka vienmēr domājusi – ar čan-gali nu gan nekad kopā nedzīvošu! Mamma strādāja Kinostudijā, bija režisora asistente, un tad vienā filmā, kurā Ancāns filmējās un mamma strādāja, viņi bija satikušies. Bērniībā bieži dzīvoju Latgalē laukos pie vecmamma un vectēva, braucu arī pie otras vecmamma, jo vasarās vecāki strādāja. Vienu vasaru Ragaciemā irējām māju. Mamma bija uzņemšanas grupā, kad filmēja *Ilgo ceļu kāpās*, un tad es mammu bieži redzēju, bet parasti vasarās gan mamma, gan tētis bija projām tālākās filmēšanās.

Atmiņas par tēvu man ir daudzas un dažādas. Viņš vienmēr bija optimists un brīžos, kad kādas lietas man nevedās, iedrošināja un atbalstīja – gan kafējnīcas darbos, gan mūzikā. Kad 2008. gadā sākās krīze, man bija doma vērt ciet savu *Balķu krogu*,

bet vienu vakaru mēs ar tēvu tur pasēdējām, kārtīgi izrunājāmies, un viņš mani pārlicināja, ka nevajag uzreiz mest plinti krūmos. Tā arī bija – pēc pusgada visas lietas sakārtojās. Tagad gan tās vietas man vairs nav. Kopā ar līdzīpašnieku turpat netālu Pārdaugavā esam atvēruši picēriju, sava veida mākslas klubiņu *Ansamblis*.

Kad vēl bija iespējams, rīkojām tur koncertus, jauno mākslinieku izstādes. Ja tēvs būtu, viņš teiktu, ka tā dzīve atkal atgriezīsies. Viņš bija optimists, nekad nenolaida rokas, un tas laikam ir galvenais, ko no viņa iemācījos. Nav ko skumt, jādara lietas, lai tiktu uz priekšu – tā viņš skatījās uz dzīvi.

Viņš bija ģimenisks. Mammai jau bija dēls, kad apprecējās ar Romualdu, bet mūs ar Valdi ģimenē nešķiroja. Mēs bijām brāļi, un tētis mums abiem bija tētis. Tiesības mums bija vienādas. Manā atmiņā palicis, ka mūsu lielajā dzīvoklī, kad vēl dzīvojām Bruņinieku ielā, sabrauca radi, vispirms paēda pusdienas, tad uzpīpēja, iedzēra kādu glāzīti, un vienmēr bija brīdis, kad tētis paņēma ģitāru un visi padziedāja. Viņam patika sabiedrība, bet bija brīži, kad viņam apnika pilsētas burzma un viņš aizbrauca uz laukiem. Viņam patika viņa pirmā profesija, namdara darbi, un laukos vienmēr atrada, ko būvēt. Tā viņš aizpildīja dvēseles tukšumu mākslas tukšuma periodā. Tur viņš arī patvērās pēc mamma aiziešanas.

Kad tēvam kļuva slikti ar veselību, viņš no mums to slēpa. To, ka ir tik kritiski, uzzinājām kādus trīs mēnešus pirms viņa nāves. Es bieži atceros tēvu, reizēm sapņos viņu redzu. Mans vecākais dēls ar savu mammu dzīvo Kanādā, un es viņam aizsūtīju kaudzīti ar filmām, kurās spēlēja viņa vectēvs. Romualds Ancāns bija lielisks aktieris, gādīgs tēvs, godīgs un krietns cilvēks.»

STARĪT, KĀ ES TEV SPĒŠU TO ATMAKSĀT?!...

«Mana dzīves draudzene,» tā Romualds sacīja par pēdējo gadu sev tuvo cilvēku Mirdzu Stari, ārsti no Līvāniem. Viņas atmiņās par Romīti, kā viņa to dēvē, gaišums mijas ar

smeldzi. «Reizēm sev saku – tas, kas bija, varbūt ir izdomāts, jo nevar būt, ka tas, kas notika ar mums, bija tik skaisti...»

Mēs iepazīnāmies, kad Romualds nesen bija zaudējis sievu. Vasarā viņš bija atbraucis uz Augšmuktiem, savām lauku mājām, un ienāca Līvānos pie manis kabinetā. Teica, ka viņam sāpot mugura, un lūdza, vai es nevarot izrakstīt zāles. Sacīju, ka man viņš jāizmeklē, jo tā bez apskates nevaru rakstīt. Apskatīju viņu, izrunājāmies, es izrakstīju zāles. Viņš sēdēja, drusku šķelmīgi uz mani skatījās un vienā brīdī pajautāja: «Kā tev iet?» Ievilkta elpu un teicu: «Es nezinu, ko lai jums atbildu... Vai tas ir pieklājības jautājums vai jūs tiešām gribat zināt, kā man iet?» Es zināju, ka Romualds ir pazīstams ar manu brāli. Mani vecāki bija Romualda skolotāji Vanagu astoņgadīgajā skolā, bet mums bija divpadsmit gadu starpība, un skolas gados mēs nesatikāmies, jo tad, kad es sāku iet skolā, Ancāns to jau bija beidzis. Redzēju viņu, kad viņš reizēm atbrauca uz skolas salidojumiem. Kurš gan nezināja aktieri Romualdu Ancānu? Bet personīgi pazīstami mēs nebijām.

Tajā reizē, kad atnāca pie manis Līvānos, viņš bija sabēdājies, stāstīja, cik viņam smagi bez Annas. Kad gāja laukā no kabineta, pajautāja, vai drīkst kādreiz man piezvanīt. Teicu – ja ir tāda vēlēšanās un varu viņam palīdzēt, lai zvana. Projām ejot, viņš mani draudzīgi apskāva: «Nu, tad līdz citai reizei!...» Tajā brīdī mani negaidīti pārņēma silts vilnis.

Tajā vasarā viņš vēl kādas reizes man piezvanīja, atbrauca uz Līvāniem, mēs satikāmies. Kādā reizē viņš mani aizvīnāja uz saviem Augšmuktiem, kur būvēja *fazendu*. Viņam bija lieli plāni izmēzt veco kūti, ierīkot darbnīcu māsas mazmeiņai, kura interesējās par mākslu. Sapņoja, ka tur būs vieta, kur varēs sabraukt mūsu bērni un mazbērni. Lietā tika likti Romīša vecāsmātes dzimtas dēļi, kurus mēs abi ēvēlējām un apstrādājām. No tiem tapa mūsu gulta. Tagad tā stāv manā guļamistabā Līvānu dzīvoklī.

Kad mēs kļuvām tuvāki, viņš teica: «Es jūtu, ka Anna grib, lai tu būtu ar mani un par mani rūpētos.» Viņš daudz man stāstīja par

savu sievu, runāja tikai labu, atcerējās kopīgos brīžus, kas viņiem bijuši. Viņš tiešām mīlēja sievu, neaizmirsu viņu, bet pārstāja dzīvot skumjās un atgriezās dzīvē.

Mums bija ļoti daudz skaistu brīžu. Mēs daudz ko kopā darījām, daudz kur bijām un braucām. Romualdam patika manu radu pulkā. Ar maniem radiem mēs publiski kopā bijām 2009. gada 8. augustā, kad precējās mana māsasmeita. Romualds no kāzām otrās dienas pēcpusdienā aizbrauca uz *Rūdolfas* filmēšanu. Viņš manā ģimenē un rados bija ļoti mīlēts kā cilvēks, un Romualds teica, ka nekad tik labi un brīvi sabiedrībā nav jūties. Viņam patika, ka viņu neuztver kā aktieri, neuzrunā par mākslinieku, negaida, ka viņš runās dzeju vai dziedās. Mēs visi dziedājām. Mums bija daudz sirsniņu un jauku tikšanos, svinēšanu, lielāku un mazāku godu, un Romītim nebija nekas jātēlo. Viņš pricējās būt sirsniņos un tuvos cilvēkos, kuri ir kā ģimene.

Kad manam krustdēlam bija trīsdesmit gadu jubileja, sarīkoju radu pasākumu, un Likteņdārzā no mūsu ģimenes un goda biedriem, kā mēs teicām, iestādījām ozolu un liepu. Man ir daudz fotogrāfiju, un tās rāda, ka laiks, kas mums ar Romualdu bija kopā lemts, patiešām bija skaists. Es neesmu to izdomājusi. Kad viņš bija Rīgā, katru piektdienas vakaru braucu pie viņa uz Mazo Nometņu ielu. Nevarēja mani sagaidīt, zvanīja: «Starīt, cik tālu tu esi?...» Kad atbraucu, bija pagatavojis siltas vakariņas. Brīvdienās gājām staigāt uz Māras diķi, izbraucām kaut kur ārpus Rīgas pusdienās. Svētdienas naktī es braucu atpakaļ uz Līvāniem.

Mani viņš pirmo reizi paņēma līdzī sabiedrībā 2009. gada novembrī, kad Dailes teātris svinēja 90 gadu jubileju. Līdz trijiem vai četriem naktī sēdējām aktieru istabiņā. Romītis runājās ar Paukštello Jānīti, es ar Jāņa sievu Elinu. Pēc tam izvadāju pa mājām dažus cilvēkus un braucām ar Romi uz Āgenskalnu.

Daudz kas skaists ir bijis... Mēs bieži braucām uz *Doreskalnu* Liezērē, uz manas mammītes dzimtajām mājām. Romītim tur ļoti patika. Mūsu sētā brauca autoveikals, un tad viņš izgāja parunāties ar tantēm, kas nāca

iepirkties. To atceroties, es sāku smaidīt... Manai svainei septembrī ir dzimšanas diena, un mēs ar Romīti *Doreskalnā* viņai iestādījām rudens avenas. Tās zied un ražo līdz šim brīdim.

Man Romītis ir visur. Tikai trīs gadi mums bija kopā, bet tie bija tik piepildīti un intensīvi, bezgala skaisti un interesanti, it kā būtu kopā nodzīvota visa dzīve.

Pēdējā filma, kurā viņš piedalījās vēl pēc *Rūdolfas mantojuma*, tika filmēta Tallinā, un Romualds teica: «Starīt, ja tu mani aizvedīsi, tad es piekriktīšu filmēties.» Filma saucās *Odinokij ostrov*. Viņam tur bija neliela loma.

Jādara lietas,
lai tiktu uz
priekšu – tā
viņš skatījās
uz dzīvi.

Tad jau veselība vairs nebija laba, bet viņš gribēja nofilmēties, un es Romīti aizvedu. Mēs sapratām viens otru no pusvārda, no pusskatiena.

Tajā pēdējā 2011. gada vasarā Romualds Preiļos novadīja Līgo svētkus, kas bija ļoti skaisti. Uz vasaras beigu pusi vēl piedalījās *Boņuka* pasākumā Rēzeknē, un tad jau izskatījās slikti. Vienā brīdī viņam kļuva pavisam slikti, man bija zāles, bet vajadzēja vēl citas, es skrēju pa aptiekām un meklēju. Dzīve bija dzīvota gan ar tikumiem, gan netikumiem, un tās bija sekas...

Vēl augustā braucām uz Vidzemi uz kapusvētkiem, bet pēdējie trīs mēneši ļoti strauji kļuva arvien smagāki. Reiz es mazgāju viņam kājas, un viņš teica:

«Starīt, kā es tev spēšu to visu atmaksāt!...» – «Paga, paga, nekur nav teikts, ka tu man vēl biežāk nemazgāsi kājas, un es tev ar uzviju palūgšu atmaksāt,» pasmejās, bet kā ārste es sapratu, ka Romīša dzīve dziest... Sapratu, bet nespēju pieņemt... Grūti pateikt, vai viņš apzinājās, ka tuvojas neizbēgamais... Viņš nekad par to nerunāja, gan jau nojauta, bet to domu nelaida sev klāt un turpināja jokot. Romītis aizgāja pusnaktī starp 10. un 11. septembri, dažas minūtes pāri pusnaktij.

Kādā reizē, kad braucu uz Rīgu, viņš zvanīja un prasīja, kurā vietā esmu. Tajā brīdī es biju Lielvārdē. Jautāju, ko viņš dara, un viņš atbildēja: «Ar rudens zeltu kabatā es kļīstu savā nodabā...» Šie vārdi ir iekalti pelēkā laukakmenī Romualda atdusas vietā Augšmuktu kapos, kur viņš apglabāts blakus saviem vecākiem, un rudenos, lai cilvēki domā, ko grib, es lapas nevācu. Atstāju kapu kopiņas, pārklātas ar lapu zeltu, jo Romualdam tas patika.

Akmeņkalis Imants akmeni kala Jersikā, kur viņam lielā šķūnī ir darbnīca. Kad akmens bija tapis, es aizbraucu. Imants teica: «Ej iekšā, un tagad es tevi atstāšu vienu.» Viņš uzdedza gaismu, nolika man krēslu, atstāja durvis vaļā, un es kādu pusstundu sēdēju un skatījos uz to akmeni. Atcerējos Romualda stāstu par laumiņu un akmeni, ko viņš man vairākas reizes bija stāstījis. Viņi ar Annu ļoti gribējuši meitiņu, cerējuši, ka viņa kādreiz pieteiksies, bet tas nenoticis, un tad reiz sapnī Romualds redzējis ceļa malā lielu laukakmeni. Apsēdies pie tā un izdzirdējis tam iekšā mazas meitenītes balstiņu, kas lūgusies: «Atbrīvo mani! Atbrīvo mani!...» Viņš ar kailām rokām šķēlīšus akmeni, saplēsis rokas asiņainas, un tad vienā brīdī no akmens izlidojusi tāda kā maza laumiņa, ļoti skaista meitenīte. Viņš pamodies un domājis, ka tā ir viņa un Anniņas meitiņa un vēl kaut kas vārdā nenosaucams.

Skatījos uz Romualda kapakmeni, raudāju, un man bija sajūta, ka tajā akmenī ir gan viņš, gan viņa sapnis par meitiņu...

Romītis ir mana mūža mīlestība. Tādas saskaņas, kāda mums bija, man nebija bijis un nekad vairs nebūs.» ■